

Smysl a jeho relativnost

„Smysl“ nějakého konkréta je vždy spjat se situací (a konkrétně s jeho situovaností); odtud plyne, že základní je vždycky smysl situace, a to situace, která je v pohybu, v proměně, která je nějak nasměrována, někam míří a spěje. A tak se okamžitě (resp. dříve nebo později) nutně dostáváme k otázce smyslu toho směřování. A tady se dostáváme na rozcestí, neboť řešení je závislé na tom, zda oblasti smyslu považujeme (a to nutně „přesudečně“, bez přezkoumání důvodů) za pouhé „oázy“ či ostrůvky v moři nesmyslnosti, anebo zda naopak oblasti nesmyslného považujeme za výsledek selhání, korupce, degradace nějakého původnějšího „směřování“, které na rozdíl oněch místních a dočasných „poruch“ sahá do nedohledna. Čistě „prakticky“ mám za to, že tady nejspíš nejde a nemůže jít o abstraktní řešení problému, zda je „smysl“ či „nesmysl“ (event. „řád“ či „chaos“) původnější, ale o rozpoznání zřejmé přednosti akceptace jednoho či druhého „předpokladu“ při cestě filosofického tázání, dotazování a pátrání. Jsme-li předem přesvědčeni, že smysl je jen čímsi partikulárním, že se v moři nesmyslu či chaosu objevují (emergují) omezené oblasti smyslu či řádu, nebudeme nikdy mít dost důvodů k pátrání do hloubky a bude mít tendenci mnohé prostě (a opět bez řádných důvodů) odvozovat s „náhody“. Naproti tomu tázat se po zdrojích či pramenech emergence nového a smysluplného, po původu struktur dávajících smysl, objevujících se uprostřed chaosu a nesmyslnosti, má přinejmenším jedno zaslíbení: jen ten, kdo hledá, může něco najít. Kdo naproti tomu nehledá, nenajde ani to, co by nalezeno a objeveno být mohlo. Ovšem na jedno musíme rozhodně pamatovat: každý takový „smysl“ je vždy „dějící se smysl“, tedy myl jakoby na pochodu. A zde musíme být velmi na pozoru před nezdůvodněným (ale pod vlivem Aristotelovým tradičním) předpokladem, že smysl musí směřovat k nějakému cíli=konci, který musí nutno v nějaké podobě stát už na počátku, aby pak byl uskutečňován. Dějící se smysl se může opravdu „dít“ také tak, že se v průběhu jeho dění sám jeho cíl upřesňuje, tj. že jeho rozvrhování se děje nejen z minulosti do budoucnosti, nýbrž i naopak, z budoucnosti do minulosti (tedy že dějící se smysl v rámci svého dění koriguje i svou bylost, aniž by musel upravovat nebo opravovat skutečnou minulost).

(Písek, 130404-1.)